

Stedelijk Museum verwerft zeventien werken van popartkunstenaar Andy Warhol

Het Stedelijk Museum in Amsterdam kan zeventien werken van Andy Warhol aan zijn collectie toevoegen. De Andy Warhol Foundation for the Visual Arts schonk de foto's vanwege het 25-jarig bestaan van de stichting. De fotowerken van de beroemde Amerikaanse popartkunstenaar zijn te zien in het museum.

Het gaat om acht zogenaamde "stitched photographs", werken die bestaan uit vier, zes of acht aan elkaar gestikte identieke afbeeldingen, vijf losse foto's en vier Little Red Books, die hij vanaf 1970 tot zijn dood in 1987 maakte.

De foto's maakten deel uit van Warhols experiment met fotografie als zelfstandig medium. „De werken geven een uniek inzicht in welke rol fotografie en polaroids speelden in de rest van Warhols oeuvre”, aldus Beatrix Ruf, de directeur van het Stedelijk Museum. „Het is een waardevolle aanvulling op de werken van Warhol in de collectie van het Stedelijk, met onder meer "Flowers", "Jacqueline Kennedy II" en "Bellevue I" uit de jaren zestig." Onderdeel van de schenking is het "Wooden House", dat Warhol produceerde tussen 1976 en 1987. beeld Stedelijk Museum Amsterdam

Van Tuil. beeld gemeente Neder-Betuwe

Schilderijen met grapjes in gemeentehuis Ochten

In het gemeentehuis van Ochten zijn tot midden september schilderijen te zien van Henk van Tuil. Van Tuil (gepensioneerd) werd geschoold tot onder meer decoratie- en restauratieschilder. Hij schildert met olieverf op paneel en met een zelfgemaakte krijt- ondergrond. Zijn werkwijze staat bekend als trompe-l'oeil, een schildertechniek die bedrieglijk realistisch aandoet. Zelf noemt Van Tuil het: „schilderen met een grapje.” In het gemeentehuis is onder meer een schilderij te zien dat ingelijst lijkt te zijn, maar waarvan de omlijsting in werkelijkheid is geschilderd. Meer informatie: henkvantuil@hotmail.com.

kerkhistorie ;)

Goede en slechte tijden

tekst D. Koole

De welvaart waarin wij leven en waarvan velen met volle teugen genieten, heeft de afgelopen decennia ons levensmilieu ingrijpend veranderd. Hij heeft ons tot andere mensen gemaakt, in meer dan één opzicht. Door de ongekende economische groei en stormachtige technologische ontwikkelingen, gecombineerd met steeds betere sociale voorzieningen, heeft ons leven een materieel niveau gekregen waarvan de arbeidende klasse in Nederland in de negentiende eeuw niet heeft kunnen dromen. Al uit de jaren zestig stamt de uitspraak dat de gemiddelde werknemer in ons land meer levensgemakken kent dan de Zonnekoning van Frankrijk in zijn tijd.

Vergelijkingen maken is gevaarlijk en soms zonder zin. Maar wie de welvaart waarin wij leven op de juiste wijze wil waarderen, doet er goed aan even in de negentiende eeuw te kijken. Bijvoorbeeld door het boek van I. J. Brugmans "De arbeidende klasse in Nederland in de 19e eeuw" op te slaan. Je komt daarin kinderarbeid tegen, bijvoorbeeld in Friesland, waar in 1871 37 steenbakkerijen waren. Daar werkten 710 arbeiders en 310 kinderen in de leeftijd tot 16 jaar. Op de lijnbanen werkten kinderen vanaf 5 jaar. Onderzoek heeft „ontwifelbaar uitgewezen” dat de dagelijkse arbeidsduur dikwijls heel lang was. Werkdagen van zestien uur waren geen zeldzaamheid. De lonen waren zeer laag.

In Gelderland en in Noord-Brabant waren in 1819 negentien verschillende soorten bedrijven waarin het gemiddelde dagloon van een volwassen arbeider minder dan 50 cent bedroeg. Daardoor waren de consumptiemogelijkheden minimaal. Het voedselpakket was karig en bestond hoofdzakelijk uit aardappelen met wat azijn, mosterd en roggebrood. Na 1856 kwam er ook wel tarwebrood op tafel, maar vlees was voor de meeste arbeidersgezinnen een ongekende luxe. Evenals met de voeding was het ook met de huisvesting zeer slecht gesteld. Niet zelden werd op een gezin van acht leden maar één bedstee aangetroffen. De kindersterfte was dan ook groot: in de stad Middelburg stierf binnen deze arbeidersklasse een derde van alle kinderen onder de 1 jaar. Rond 1850 was de gemiddelde levensduur van de „behoefte dagloner” 32 jaar, „het algemene ontwikkelingspeil” van de arbeidersbevolking was bedroevend laag. Van de 70 werkende vrouwen in Arnhem waren er in die tijd 51 volslagen analfabeet. Van diaconale bijstand van de kerk in die tijd is mij uit het boek niets gebleken.

Herinneren we ons eigen ervaringen op het punt van gebrek, ontbering en armoede uit de jaren dertig van de twintigste eeuw? Zijn er momenten geweest van moeite en verdriet waarin onze ouders of misschien ook wijzelf Gods bijstand en hulp ervoeren? Nam de kerk als geloofsgemeenschap op enigerlei manier in die jaren een hulp en steun biedende positie in en zo ja, hoe dan? Was er sprake van diaconale zorg? Had zij daartoe voldoende middelen? Waren er onder ons volk openlijke protesten, of was er alleen gelatenheid? Ik herinner mij dat ook in het agrarische gezin waarin ik opgroeide schraalhans keukenmeester was.

Hoe ongerijmd ook, de Tweede Wereldoorlog is voor sommige sectoren van het bedrijfsleven in positieve zin een economisch keerpunt geweest. Velen in het bedrijfsleven hebben in de oorlogsjaren met de bezetter gecollaboreerd doordat Nederlandse producten aan de bezettingmacht werden geleverd of naar Duitsland werden geëxporteerd, al of niet gedwongen. Op Walcheren zijn heel wat boeren van gereformeerde origine vrijwillig ingeschakeld geweest voor het vervoer van materialen voor de bouw van verdedigingswerken aan de kust. Ik heb in die tijd generaal Rommel nog persoonlijk gezien toen hij de verdedigingswerken kwam inspecteren. Het werd na de crisisjaren als een „zegen” gezien. Hoe hebben de kerken zich daarin opgesteld? In veel gevallen is er stilzwijgend toegezien. Soms met een knipoog.

„Schaapskudde bij Laren”, door Anton Mauve.

„Willem Mouw met schapen in Elspeet”, door Irma van Eysinga.

De herder en zijn schapen in veelvoud

tekst José van der Meer
beeld Noord-Veluws Museum, Nunspeet

De schapen op de Vierhouter hei zoeken de schaduw van een grote den. Honderd jaar geleden trokken verschillende schilders naar de Veluwe om een dergelijk tafereel vast te leggen. Het Noord-Veluws Museum in Nunspeet heeft heel wat kudden bij elkaar gebracht.

De Elspeter schaapherder Willem Mouw (1883-1973) was een gelovig man. Hij kende ongetwijfeld het lied dat Vondel maakte naar aanleiding van Psalm 23:

„D'Almachtige is mijn Herder en Geleide, wat is er dat mij schort? Hij weidt mij als een schaap in vette weide waar gras noch groen verdort.” Willem Mouw werd regelmatig door toeristen gefotografeerd. Het kwam voor dat hij hun het advies gaf: „Denk thuis eens aan de goede Herder.” Wanneer koningin Wilhelmina de Veluwe herder ontmoette als zij op de hei ging schilderen, ontstond nogal eens een diepgaand gesprek over zaken van het geloof. In 1961 verscheen er een publicatie van Wilhelmina getiteld "De Heer" is mijn Herder". Bij haar begrafenis was Willem Mouw een van de dragers van de kist.

Op de expositie "Schapenschilders. Van Mauve tot Van Vuren" in het Noord-Veluws Museum in Nunspeet is een schilderij te zien waarop de schaapherder uit Elspeet, geleund op zijn staf, tussen

zijn schapen staat. De kunstenaar, jonkvrouw Irma van Eysinga, portretteerde hem in 1920. Zij woonde in Elspeet, een dorp dat in die tijd veel schilders aantrok om er schapen op het doek te zetten. Het was Anton Mauve die deze trend zette. Deze schilder van de Haagse school was geboeid door het leven op het platteland. Zijn heidelandschappen met schaapskudden waren zeer geliefd. Tot in Amerika toe was er grote belangstelling voor de schapenschilderijen. De vraag overtrof zelfs het aanbod, wat ertoe leidde dat er etsen van zijn werk werden gemaakt. Een etsplaat is meerdere keren af te drukken. Zo diende een aquarel van Mauve voor Willem Steelink als voorbeeld bij de totstandkoming van zijn ets "Herder met schapen bij een stal", op de tentoonstelling en bruikleen van het Teylers Museum in

Haarlem. Vakmanschap ten top.

Mauve vond zijn inspiratie vooral op de Larense hei, maar ook in de omgeving van Elspeet. Meerdere werken van zijn hand zijn te zien op de tentoonstelling in Nunspeet. Prachtig, hoe het licht op de ruggen van de schapen valt

Prachtig, hoe het licht op de ruggen van de schapen valt, wanneer ze op een zandpad op de heide lopen

wanneer ze op een zandpad op de heide lopen of op weg zijn naar de schaapskooi. Een schilderij of ets met komende schapen – die in de richting van de toeschouwer lopen – was meer gewild dan gaande

schapen en was dan ook duurder.

Kunstenaarsdorp

In 1869 kreeg Nunspeet een station en werd het dorp bereikbaar per spoor. Een doorgaande trein naar Groningen bracht schilders uit het westen naar de Veluwe,

en Nunspeet werd een kunstenaarsdorp, vertellen conservator Margot Jongedijk en directeur Erik Stotijn van het Noord-Veluws Museum. „De expositie hoort hier in Nunspeet, waar in de omgeving

nog altijd schapen met hun herder rondtrekken”, stelt Jongedijk. „Kijk om je heen, is ons devies, en word je bewust van de schoonheid van de natuur.” En, vult Stotijn aan, „we vragen ook aandacht voor het behoud van schaapskuddes nu subsidies onder druk staan.” Een van de topstukken van de expositie is volgens Jongedijk een intiem schilderij van François Pieter Termeulen: op een bospad loopt een kudde schapen op je toe, bewaakt door de herdershond; op de achtergrond de herder en aan de rand van het pad, in de schaduw tussen de struiken, een paar verdwaalde schapen. Naast Termeulen behoren Willem Steelink jr. en Herman Johannes van der Weele tot de meest getalenteerde navolgers van Anton Mauve. Op de expositie hangt onder andere een sfeervolle aquarel van Steelink: "Schapen bij een ven". De lichte

lucht, weerspiegeld in het water, geeft ruimte aan het geheel. Van der Weele schilderde, om een voorbeeld te noemen, een ooi met twee lammetjes. Geduldig laat het moederdier een van de twee drinken. En dit is wat de kunstenaars rond 1900 naar de Veluwe trok: de puurheid, de eenvoud en de ongerepteheid van de natuur. Een van hen, Jan van Vuuren, vestigde zich in 1903 in Nunspeet en werd dé Veluwe landschapschilder. Zijn "Schaapskooi op de Veluwe" is representatief voor het landleven in die tijd. In Elspeet, bijvoorbeeld, waren er destijds elf schaapskuddes. De Engelse kunstenaar Blanche Douglas Hamilton maakte er mooie schetsen van schapenkoppen.

Multiculti schaapskudde

In Nunspeet valt de wereld van de herder en zijn schapen te bezien

door de ogen van schilders als Anton Mauve en zijn navolgers. De onbekendheid van die laatste is na het zien van de expositie voorbij.

Een kleine hoek van de expositie is ingericht met werk van hedendaagse kunstenaars in verschillende disciplines. Zij geven hun visie op "het schaap", waarbij het experiment niet geschuwd wordt. Dromerige foto's van schapenwolven, maar ook een geboetseerde multiculti schaapskudde met koppen van klei en wollen vachten in verschillende kleuren. Op een sokkel een groepje schapen in brons, heel levensecht.

"Schapenschilders. Van Mauve tot Van Vuren" is tot 5 december te zien in het Noord-Veluws Museum, Nunspeet.

>>noord-veluws-museum.nl